

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR UYGULAMA: BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK MODELİ

Doç. Dr. Mustafa SOBA¹

Öğr. Gör. Ali ŞİMŞEK²

Bilim Uzmanı Ebru DEMİR³

ÖZET

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin (5 Faktör Kişilik Modeli) belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın evrenini, 2015-2016 Bahar dönemi Uşak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın sonucunda; dışa dönüklük faktörü ile yaş aralığı, cinsiyet, öğrenim türü ve sınıf değişkenleri; uyumluluk faktörü ile cinsiyet ve sınıf değişkenleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Nevrotizm ve açıklık faktörleri ile ilgili tüm değişkenler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Anahtar Kelimeler: 5 Faktör Kişilik Modeli, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi, Üniversite Öğrencileri

AN EMPIRICAL PRACTICE ON UNIVERSITY STUDENTS: FIVE FACTOR PERSONALITY MODEL

ABSTRACT

The purpose of this study is to identify the features of the personality of university students (5 Factor Personality Model). Universe of the study consists of the Faculty of Economics and Administrative Sciences students of Uşak University. Significant differences were found between extraversion factor and age range, gender, education type and class variables; between adaptation factor and gender and class variables and between responsibility factor and gender, education type variables. No significant difference was identified between neurotism and extraversion factor and all variables.

Keywords: 5 Factor Personality Model, Adjective Based Personality Test, University students

¹ Uşak Üniversitesi, İİBF, mustafa.soba@usak.edu.tr

² Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Isparta MYO, alisimsek@isparta.edu.tr

³ ebruudmr@live.com

GİRİŞ

Kişilik kavramından söz ederken belirli bir tanıma bağlı kalmak çok olası bir durum değildir. Bu sebeple de farklı kişilik tanımından bahsetmek mümkündür. Koroğlu ve Bayraktar (2011: 3) kişiliği, “kişinin diğer insanlara göre bir ayrılığının, kendisine has belirgin özelliklerinin olması durumu” şeklinde tamamlamıştır. Zel ise (2011: 10); “kişinin günlük yaşantısındaki kendisine özgü davranışsal tepkilerden ve tutumlardan oluşan bir örüntü” olarak ifade etmiştir. Bayhan ve Artan (2012: 195); “kişide var olan genel ve öznel özelliklerin ve bu özelliklerin o kişinin sosyal yaşamını nasıl yönlendirdiği” şeklinde tanımlamıştır. Allport’a göre kişilik; “çevresel uyum sağlarken kendisine has düzenlemelerini belirleyen psikofiziksel sistemlerin sahibi olan bireyin içindeki dinamik organizasyon” şeklinde ifade edilmektedir (Tozkoparan, 2013: 196). Aydoğan vd. (2015: 169) göre ise kişilik, “kişiyi diğerlerinden ayıran, hem doğuştan hem de sonradan edinilen özelliklerin tamamıdır ve kişinin zihinsel, duygusal, sosyal ve fiziksel özelliklerinin süreklilik gösteren taraflarını içermesi” olarak tanımlamıştır.

Kişilik ile ilgili yapılmış olan tanımlar incelendiğinde, kişiliğin iki belirgin özelliği ön plana çıkmaktadır. Bunlar; (i) “kişinin kendisi ve iç dünyası” ile (ii) “kişinin dış dünyası ve dış dünyadaki ilişkisi” şeklindedir (Tezcan,1993: 10; Efilti, 2010: 64). Yani kişilik, ortama göre mizaç ile uyum sağlayan ve kişinin gerçek yüzü olabileceği gibi kişinin gerçek yüzünü saklayan ve savunma mekanizmasına dönüşen bir durumdur. Kişilik, iyi bir karakter eğitimi sonucunda şeffaflaşır ve gerçek yüzü ortaya çıkar (Girgin, 2008: 12).

Araştırmanın ana problemini açıklayabilmek için bu çalışmanın neden yapıldığı net bir şekilde ortaya konulmalıdır. **5 Kişilik Faktör Modeli** için; **lise** (Korkmaz vd., 2013), **önlisans** (Çınar, 2011), **üniversite** (Blau ve Fuller, 2006; Palancı vd., 2010; Cotter ve Fouad, 2011; Ulusoy ve Durmuş, 2011; Aslan ve Yalçın, 2013; Gelade, 2013; Gençöz ve Öncül, 2013; Çetin vd., 2015; McLarnon vd., 2015), **özel sektör çalışanları** (Major vd., 2006; Erkuş ve Tabak, 2009; Süren vd., 2016), **yöneticiler** (Cooper vd., 2012; Tozkoparan, 2013), **eczacılar** (Tatar vd., 2013), **akademisyenler** (Çetin ve Alacalar, 2016) ve **diğer** (Schoen ve Schumann, 2007; Eryılmaz ve Öğülmüş, 2010; Tok ve Arkar, 2012; Schwartzman vd., 2016) gibi farklı eğitim kademelerinde ve çeşitli meslek grupları ile araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmada 5 Kişilik Faktör Modeli (Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi) ile üniversite öğrencilerinin betimsel özellikleri arasındaki farklılıklar incelenirken; literatürde yapılmış olan çalışmalarda ise başka bir konuya ait ölçek ile kişilik özelliği faktörleri arasındaki ilişki ve etki incelenmiştir. Bu çalışmanın temel amacı, üniversite öğrencilerin kişilik özelliklerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışma 4 ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde 5 Faktör Kişilik Modeli hakkında kavramsal bir bilgi verilmiştir. İkinci bölümde bu model ile daha önce yapılmış çalışmalar araştırılmış ve gruplandırılarak özetlenmiştir. Yöntem bölümünde araştırmanın ampirik yönü hakkında bilgiler verilmiş ve son bölümde sonuçlar tablo haline getirilerek yorumlanmıştır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kişiler arasındaki farklılıkların belirlenmesi için ortaya çıkarılan “Beş Faktör Kişilik Modeli”, kişilerin olaylar karşısındaki davranışlarından hareketle öne sürülmüş, bireylerin hayatları boyunca sergiledikleri davranışsal eğilimler olarak ifade edilmiştir (Çetin vd., 2015: 83). Model kişilik hiyerarşisi sisteminin en üst basamağında bulunmaktadır. Ele alınan faktörler alt basamaklara inerek daha sınırlı özellikleri etkilemektedir. Kişilikler ve sosyal ilişkilerle alakalı bilinenlerin birçoğu bu faktörü temel almaktadır (Çınar, 2011: 72). Beş Faktör Kişilik Modeli, ilk olarak 1949 yılında Fiske tarafından ortaya atılmıştır. Bunun sonrasında 1961 yılında Tupes ve Christal, 1963 yılında ise Norman bu modelden

bahsetmişlerdir. Sonraki yıllarda Wiggins 1968’de, Costa ve McCrae 1978’de Norman’ın katkılarıyla geliştirilen bu model 1992 yılında McAdams tarafından düzenlenerek “Büyük Beşli” olarak ortaya atılmıştır. Son olarak da 1993 yılında Goldbeg ve 1995 yılında McCrae ve Costa nihai haline dönüşmesine katkı sağlamıştır (Tozkoparan, 2013: 197). 1985 yılına kadar modeli üç faktörlü olarak savunan McCrae ve Costa 1983-85 yılları arasındaki araştırmaları sonucunda beş faktör olduğunu öngörmüşlerdir. Ancak bu öngörü kesin olarak 1992 yılında kabul edilmiştir (Yazgan ve Yerlikaya, 2014: 286).

Modelin temelindeki bu beş faktör; (i) dışa dönüklük, (ii) uyumluluk, (iii) sorumluluk, (iv) nevroitiklik ve (v) açıklık şeklindedir (Aslan ve Yalçın, 2013: 170). Bu kişilik testinde sözü edilen beş faktörün daha iyi anlaşılması için açıklaması yapılmıştır (Zel, 2011: 26):

Dışa Dönüklük: Bu grupta yer alan bireyler genel olarak iddialı, sosyal, girişken ve enerjik bireylerdir. Çoğunlukla bireylerle iletişim kurmada başarılı, öncü rolündedirler ve açık yapıdadırlar. **Uyumluluk:** Bu bireyler sıcakkanlılık, uyumluluk, naiflik, sempatiklik, hoşgörülülük ve yumuşak kalplilik gibi olumlu kabul edilen özelliklere sahiptir. Bu yapıdaki bireyler ast-üst ilişkisinde ideal ve motive edici kişiler olarak görülür. **Sorumluluk:** Bu kişiler güvenilir, istikrarlı, dikkatli, temkinli ve sorumluluk bilinci yüksek bireylerdir. Bu yapıdaki bireyler toplum ve örgütler için başarı vaat eden kişiler olarak düşünülmektedir. **Nevrotizm:** Daha çok kararsız tipler olarak düşünülmektedirler. Bireyin iyimser veya kötümser olması, endişeli veya sakin olması, kendisine güvenip güvenmemesi gibi belirsizlikler bu kategoride yer almaktadır. **Açıklık:** Bu tip bireyler yaratıcı, zeki, sanatsal yönü gelişmiş, entelektüel ve dikkat çeken yapıdadırlar. Bu tür bireyler değişim ortamlarında oldukça uyumlu, etkili ve faydalı olarak görülmektedirler.

Beş Faktör Kişilik Modeli olarak ifade edilen bu kişilik tiplerinin özellikleri ele alındığında; dışa dönükler eğlenceli, konuşkan, sosyal, sıcakkanlı kişilerdir. Uyumlu bireylerde esneklik, iyi huyluluk, incelik, güven, empati özellikleri bulunmaktadır. Sorumluluk sahibi olanlarda çalışkanlık, planlı olmak, yeterlilik, düzenlilik, merkezicilik ve dikkatlilik esastır. Nevrotikler ise; kaygılı, güvensiz, kendine acıyan, duygusal, strese yatkın bir yapıya eğilimlidirler. Açıklık özelliklerine sahip faktörünün özelliklerini taşıyan bireyler ise; hayal gücü geniş, meraklı, yaratıcı, açık fikirli ve sanatsal duyarlılıkları olan bireylerdir (Aslan ve Yalçın, 2013: 170).

2. LİTERATÜR TARAMASI

Çalışmanın bu bölümünde kişilik özellikleri üzerine yapılmış ve araştırmacının rastladığı çalışmalara yer verilmiştir. Kişilik özellikleri üzerine yapılmış (rastlanan) olan bazı araştırmalarda bu çalışmanın da örnekleme olan **üniversite (lise ve önlisans) öğrencilerinin** seçildiği görülmektedir.

Korkmaz vd. (2013: 121-134) çalışmasında, 5 Faktör Kişilik Modelinin ergenlerdeki yapısal etkilerini incelemek amacı ile İzmir ilindeki **lise öğrencilerine** anket uygulaması yapılmıştır. Çalışma sonucunda ise, kişilik özelliklerinin ergenlerde ve yetişkinlerde aynı yönlü ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Çınar (2011: 67-82) çalışmasında ise, **önlisans öğrencilerinin** laboratuvar dersleri ve ödevlerine yönelik bilgisayar ve İnternet kullanımındaki etik dışı davranışları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda, önlisans öğrencilerin hileye başvurma sebepleriyle sorumluluk ve duygusal denge kişilik özellikleri arasında negatif yönlü önemli derecede ilişki olduğu saptanmıştır.

Blau ve Fuller'in (2006: 87-100) çalışmasında **üniversite öğrencilerinin** kişilik özellikleri ile duygusal verimlilik ve davranış terapisi arasındaki ilişki incelenmiştir. Öğrencilerin bu konular hakkındaki düşüncelerini öğrenmek için "Ellis Duygusal Verimlilik", "Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi" ve "Akılcı Duygusal Davranış Terapisi" ölçeklerini kullanmıştır. Bu çalışma sonucunda tanımsızlıkla kişilik arasında negatif yönlü; dışa dönüklük ve sorumluluk ile benlik düşürülmesi arasında hem negatif yönlü hem de pozitif yönlü; uyumluluk ve açıklık ile de düşük ve engelleme toleransı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Palancı vd. (2010: 31-46) çalışmasında, **üniversite öğrencilerinin** tutarlı davranışlar ile psiko-sosyal süreçler ve kişilik özellikleri (Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi) kullanılarak başarı ölçümü arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda ise, öğrencilerin başarı oryantasyonunun kişilik özellikleri faktörleri (dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, nevrozizm ve açıklık) ve mükemmeliyetçilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Cotter ve Fouad'ın (2011: 51-60) çalışmasında, Öznel İyi Oluşumları ve Holland'ın Mesleki Kişilik Kuramları arasında bir ilişki olup olmadığını tespit etmek için **üniversite öğrencilerine** anket (Yaşam Doyum Ölçeği, 5 Faktör Kişilik Envanteri, Holland'ın Mesleki Kişilik Envanteri) uygulaması yapılmıştır. Çalışma sonucunda, her 3 ölçeğin de arasında genel anlamda anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ulusoy ve Durmuş (2011: 1-21) çalışmasında, **üniversite öğrencilerinin** kişilerarası bağımlılıklarının ölçümü ve bu bağımlılıkların kişilik özelliklerine etkisini incelemiştir. Bu amaç doğrultusunda "Kişilerarası Bağımlılık Ölçeği" ve "5 Faktör Kişilik Ölçeği" anketleri kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda, bağımlılık ölçeğinin yumuşak başlılık ve nevrozizmle pozitif yönlü, dışa dönüklük boyutunun ise negatif yönlü bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Aslan ve Yalçın'ın çalışmasında (2013: 169-179) Kırıkkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi **son sınıf öğrencilerinin ve mezun olduktan sonra formasyon alan öğrencilerin** öğretmenliğe karşı tutumlarını "5 Faktör Kişilik Modeli" ile incelemek amacıyla anket uygulaması yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda nevrozizm, yumuşak başlılık ve sorumluluk boyutları pozitif yönde sonuç verirken; dışa dönüklük ve deneyime açıklık boyutlarında sonuçların tersi saptanmıştır. Gelade'nin (2013: 69-82) çalışmasında, coğrafi alanda ulusal kişilik boyutlarını incelemek amacıyla "Revize NEO Kişilik Envanteri" ile 33 ülkedeki (36 kültürde) **vatandaşlara**, "5 Faktör Kişilik Envanteri" ile de 56 ülkedeki **üniversite öğrencilerine** anket uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, birbirlerine uzak olan kültürler arasında daha benzer kişilik özellikleri olduğu tespit edilmiştir. Gençöz ve Öncül'ün (2013: 194-216) çalışmasında, Türk kültürünün "5 Faktör Kişilik Envanteri" geçerliliğini test etmek amacıyla **üniversite öğrencilerine** anket (5 Faktör Kişilik Envanteri ve Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği) uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, dışa dönüklük, uyumluluk ve deneyime açıklık boyutlarında pozitif duygulanım, nevrozizm boyutunda negatif duygulanım ve sorumluluk boyutunda ise eş zamanlı bir geçerliliğin mevcut olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çetin vd. (2015: 81-95) çalışmasında, **üniversite öğrencilerine** psikolojik dayanıklılık olgusunun açıklanmasında etkin kişilik özelliklerinin tespiti ve hangi dayanıklılık boyutlarının etkin olduğunun belirlenmesi amacıyla "5 Faktör Kişilik Ölçeği" ve "Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği"nin anket uygulaması yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda ise, psikolojik dayanıklılığın açıklanması sırasında kişiliğin önemli bir rolü olduğu tespit edilmiştir. McLarnon vd. (2015: 166-185) çalışmasında, "Holland'ın Mesleki Kişilik Modeli" ile "5 Faktör Kişilik Modeli"nden yola çıkarak mesleki ilgi profilinin tespiti amacıyla **üniversite öğrencilerine** anket (5 Faktör Kişilik Envanteri, Dark Triad, Holland'ın Mesleki Kişilik Envanteri) uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, 8 farklı "Gizli Profil Analiz" modeliyle optimal çözüm sağlanmıştır.

Kişilik özellikleri ile yapılmış olan bazı çalışmalarda başka örneklemelerin seçildiği görülmektedir. Major vd. (2006: 927-935) çalışmasında, **özel sektör çalışanların** kişilik özellikleri (Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi) ile proaktif kişilik ve öğrenme motivasyonu arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Çalışma sonucunda, kuramın tüm faktörleri (dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, nevrozizm ve açıklık) ile proaktif kişilik ve öğrenme motivasyonu arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Erkuş ve Tabak'ın (2009: 213-242) çalışmasında, savunma sanayi işletmesi **çalışanlarının** kişilik özelliklerinin (Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi) çatışma yönetim tarzına olan etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucunda kişilik özellikleri faktörleri (dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, nevrozizm ve açıklık) ile çatışma yönetim tarzı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Süren vd. (2016: 247-262) çalışmasında, **banka çalışanlarının** tükenmişlik düzeyi ile kişilik özellikleri (Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi) arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın sonucunda; dışa dönüklük ve sorumluluk boyutlarını tükenmişlik düzeyini azaltıcı, nevrozik boyutunun tükenmişlik düzeyini artırıcı ve uyumluluk ve açık görüşlülük boyutlarının ise tükenmişlik düzeyini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Cooper vd. (2012: 397-415) çalışmasında, Kuzey Carolina, Güney Carolina ve Viriginia'daki **kamu yöneticilerinin** "5 Faktör Modeli" ile görevleri arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Çalışma sonucunda, sorumluluk faktörünün tüm ölçütlerle anlamlı olduğu, kişilik ve vicdanın iş tatmininin önemli belirleyicileri olduğu ve dışa dönüklük dışındaki tüm faktörlerin görevleri ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Tozkoparan'ın (2013: 189-231) çalışmasında, **yöneticilerin** "5 Faktör Kişilik Modeli" faktörleri ve demografik özelliklerine göre çatışmayı yönetme şekillerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma sonucunda ise yöneticilerin kişilik özellikleri (dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, nevrozizm ve açıklık) ve çatışmayı yönetme tarzları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tatar vd. (2013: 323-341) çalışmasında, 25-79 yaş arası **eczacıların** kişilik profillerinin çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda örnekleme "5 Faktör Kişilik Modeli" ölçeği uygulanmıştır. Çalışmada elde edilen veriler ile daha önceki senelere ait çalışmaların bulguları karşılaştırmalı bir şekilde incelenmiştir. Çalışma sonucunda ise hem kadın hem de erkek eczacılarda kişilik özelliklerinin alt faktörlerinde farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Çetin ve Alacalar (2016: 193-216) çalışmasında, **akademisyenlerin** iş yaşamındaki yalnızlığın kişilik özellikleri (Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi) ile algılanan sosyal destek ve algılanan örgütsel destek arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın sonucunda; dışa dönüklük, duygusal dengelilik ve uyumluluk boyutlarının iş yaşamında yalnızlığı negatif yönde, deneyime açıklık boyutunu pozitif yönde etkilediği ve sorumluluk boyutunu ise etkilemediği sonucu elde edilmiştir. Schoen ve Schumann (2007: 471-498) çalışmasında, Almanya'da oy kullanma hakkına sahip **vatandaşların (seçmenlerin)** 5 Faktör Kişilik Modeline dayanarak parti seçiminde kişilik özelliklerinin etkisini tespit etmeyi amaçlamışlardır. Çalışma sonucunda, tüm faktörler (dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, nevrozizm ve açıklık) ile parti seçimi arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Eryılmaz ve Öğülmüş'ün (2010: 189-203) çalışmasında, **ergenlerin** (14-18 yaş arasındaki) kişilik özellikleri (Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi) ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Çalışma sonucunda ergenlerin kişilik özellik boyutlarından dışa dönüklük, nevrozizm ve sorumluluk boyutları ile öznel iyi oluş boyutu arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Schwartzman vd. (2016: 253-272) tarafından yapılan bir çalışmada, çeşitli etnik kökenlerden otizm spektrum bozukluğu olan ve olmayan **yetişkinlere** ile bu rahatsızlığın "5 Faktör Kişilik Modeli" açısından ilişkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Çalışma sonucunda, yetişkinlerdeki otizm spektrum bozukluğu ile nevrozizm

pozitif; dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk ve açıklık ile negatif yönlü ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir. Tok ve Arkar'ın (2012: 262-269) çalışmasında, **daha önce hiç psikolojik tedavi görmemiş gönüllülere** psikobiyojik kişilik ve kişilik özellikleri (5 Faktör Kişilik Modeli) faktörleri karşılaştırarak aralarında bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmada “Mizah ve Karakter Ölçeği” ile “Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi” anketleri kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, mizah ve karakter boyutu 0,4 ve üstü düzeye sahipken kişilik özelliği faktörleri ile anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

3. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde; araştırmanın amacı, yöntemi, verilerin toplanma süreci (güvenirliliği ve geçerliliği) ve analizi (istatistik analizler) hakkında bilgiler verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu araştırmanın temel amacı, lisans öğrencilerinin kişilik özelliklerinin (Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi) incelenmesidir. Araştırmanın alt amaçları ise; (i) demografik özellikleri (yaş ve cinsiyet) ve (ii) eğitim bilgileri (sınıf, öğrenim türü ve bölüm) ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığının tespit edilmesidir. Bu araştırmanın evrenini, Uşak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi 2015-2016 eğitim öğretim yılı Bahar yarıyılında öğrenim gören 3287 lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma için 2 hipotez belirlenmiştir. Bunlar: “**H_{A1}: Öğrencilerin demografik özellikleri (yaş aralığı ve cinsiyet) ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir fark vardır.**” ve “**H_{A2}: Öğrencilerin eğitim bilgileri (sınıf, öğrenim türü ve bölüm) ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir fark vardır.**” şeklindedir.

Araştırmada yöntem ve örnekleme yöntemi olarak “betimsel yöntem” ve “tesadüfî olmayan örnekleme yöntemlerinden olan kolayda örnekleme yöntemi” tercih edilmiştir. Gerekli verilerin elde edilmesi için ise anket tekniği seçilmiştir. Araştırma için anketler öğrencilere yüz yüze olarak 14 Mart-29 Nisan 2016 tarihleri arasında 1 Eylül Kampüsünde uygulanmıştır. Lisans öğrencilerine yöneltilen soru ve içeriğinin oluşturulmasında daha önce yapılmış olan çalışmalardan (**Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009: 261-279; Sarıcaoğlu, 2011; Karaçam, 2012**) yararlanılmıştır. Anket iki bölümden ve 5 betimsel, 40 kişilik özelliği soruları olmak üzere toplam 45 sorudan oluşmaktadır. Birinci grup sorularda; yaş, sınıf, cinsiyet, öğrenim türü ve bölüm soruları yer almaktadır. İkinci grup sorularda ise; kişilik özelliklerin belirlenmesine yönelik sorular yer almaktadır. Sorularda yedili likert ölçek tercih edilmiştir. Her bir ifade 1’den 7’ye kadar kodlanmıştır. Kodlanan ifadeler; “kesinlikle uygun değil”, “oldukça uygun değil”, “uygun değil”, “ne uygun ne uygun değil”, “uygun”, “oldukça uygun” ve “kesinlikle uygun” şeklindedir.

3.2. Verilerin Analizi, Güvenirliliği ve Geçerliliği

Anketlerden elde edilen veriler toplandıktan sonra düzenlenerek araştırmanın amacına ve niteliğine uygun olarak gözden geçirilerek kodlanmıştır. Öğrencilere 1000 anket formu dağıtılmış ve 605 anket formu geri toplanmıştır. Uygulamada elde edilen anket formlarından 566 tanesi değerlendirmeye uygun görülmüştür. Elde edilen veriler, “Microsoft Excel 2013” programında kodlanarak “SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 17.0” programına aktarılmış ve bu programda uygun analizler (**frekans, tek örneklem bağımsız t-testi ve tek yönlü varyans testi**) yapılarak sonuçlar değerlendirilmiştir.

Araştırma için anket tekniği ile elde edilen verilerin; güvenilir, tesadüfî ve tutarlı olup olmadığı incelenmiştir. Güvenirlilik analizi sonucu elde edilen Cranbach’s Alpha’nın (güvenirlilik katsayı değeri- α) 0,80’in üzerinde çıkması durumunda, verilerin yüksek derecede güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Tanrıoğen, 2012: 176; Bapur, 2014: 95).

Anketteki verilerin güvenilirliği için ön test yapılmış ve güvenilirlik katsayı değeri 0,819 çıkmıştır ($n=75$ için $\alpha=0,819$; $k=40$). Daha sonra ise tüm verilere güvenilirlik analizi yapılmış ve elde edilen değer ön test değerine yakın bir şekilde çıkmıştır ($n=566$ için $\alpha=0,889$; $k=40$). Tablo 1’de kişilik özellikleri (5 Faktör Kişilik Modeli-Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi) ile ilgili faktör analizi sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 1: Kişilik Özellikleri Faktör Analizi Sonuçları

Kişilik Özelliği Faktörleri												
Faktör 1: Dışa Dönüklük					20					Sorumsuz	0,619	
No	$\alpha= 0,870$	Ort: 2,23	% Var: 14,806	F. Yük.	21					Hazırlıksız	0,731	
1	Silik				0,641	22					Gayretsiz	0,731
2	Durgun				0,723	23					Dikkatsiz	0,75
3	Arka planda kalan				0,797	24					Düzensiz	0,742
4	Etkisiz				0,773	25					Hırslı değil	0,765
5	Uyuşuk				0,555	Faktör 4: Nevrotizm						
6	Donuk				0,698	No	$\alpha= 0,764$	Ort: 4,65	% Var: 11,972	F. Yük.		
7	Dikkat çekmez				0,679	26					Sabırlı	0,695
8	Neşesiz				0,555	27					Rahat	0,626
9	Yalnız				0,649	28					Sakin	0,764
Faktör 2: Uyumluluk					29					İyimser	0,718	
No	$\alpha= 0,829$	Ort: 2,56	% Var: 13,690	F. Yük.	30					Kaygısız	0,715	
10	Acımasız				0,698	31					Huzurlu	0,694
11	Asi				0,674	32					Tutarlı	0,655
12	Hoşgörüsüz				0,545	Faktör 5: Açıklık						
13	Bencil				0,645	No	$\alpha= 0,767$	Ort: 2,67	% Var: 11,086	F. Yük.		
14	Kayıtsız				0,587	33					İlgileri dar	0,662
15	Kindar				0,699	34					Alışılmış	0,571
16	Kibirli				0,619	35					Meraksız	0,707
17	İnatçı				0,558	36					Dar görüşlü	0,701
18	Rekabetçi				0,539	37					Yeni ilişkilere kapalı	0,632
Faktör 3: Sorumluluk					38					Hayal gücü zayıf	0,601	
No	$\alpha= 0,847$	Ort: 2,26	% Var: 12,689	F. Yük.	39					Sanata ilgisiz	0,514	
19	Disiplinsiz				0,595	40					Tutucu	0,662
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO Değeri): 0,900												
Approx. Chi-Square (Ki-Kare Değeri): 9242,116												
d: 780												
Sig.: 0,000												

Araştırmada kişilik özellikleri ifadelerine ait 40 değişken faktör analizi ile değerlendirilmiş ve %64,243 açıklayıcılık düzeyine sahip 5 faktör elde edilmiştir. Elde edilen bu faktörler; (i) dışa dönüklük, (ii) uyumluluk, (iii) sorumluluk, (iv) nevrozizm ve (v) açıklık şeklinde adlandırılmıştır. Tablo 1’deki sonuçlar incelendiğinde faktörlerin ortalama değerleri olumsuz ifadelerde (dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk ve açıklık) ortalamanın çok düşük (oldukça uygun değil) ve olumlu ifadelerde (nevrozizm) ortalamanın üstünde (uygun) bir değere sahip olduğu görülmektedir. Faktörlerin ortalama değerlerine karşılık gelen ifadelerle göre öğrencilerin kişilik özelliklerine katılım derecelerinin yüksek olduğu (olumlu yönde) görülmektedir.

Sonuç olarak kişilik özelliği ifadelerinin toplam %64,243 açıklayıcılığa sahip 5 faktör altında toplanmış 40 ifade ile ölçülmektedir (**KMO: 0,900; X²: 9242,116; d: 780; p: 0,000**).

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde öğrencilerin demografik özellikleri (yaş ve cinsiyet), eğitim bilgileri (sınıf, öğrenim türü ve bölüm), kişisel özellikleri (ortalama, standart sapma ve istatistiksel analizler) hakkında genel bilgiler açıklanmaktadır.

4.1. Araştırmaya Katılanlarla İlgili Betimsel Özellikler

Öğrencilerin demografik özellikleri (yaş ve cinsiyet) ve eğitim bilgileri (sınıf, öğrenim türü ve bölüm) hakkındaki bilgiler Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2: Öğrencilerin Betimsel Özellikleri

Değişkenler		n	%
Yaş	21 ve altı	253	44,7
	22 ve üstü	313	55,3
	Ortalama	21,57±1,581	
	Toplam	566	100,0
Cinsiyet	Erkek	322	56,9
	Kadın	244	43,1
	Toplam	566	100,0
Sınıf	1. sınıf	80	14,1
	2. sınıf	39	6,9
	3. sınıf	282	49,8
	4. sınıf	165	29,2
	Toplam	566	100,0
Öğrenim Türü	Normal Öğretim	252	44,5
	İkinci Öğretim	314	55,5
	Toplam	566	100,0
Bölüm	Ekonometri	31	5,5
	İktisat	62	11,0
	İşletme	278	49,1
	Kamu Yönetimi	128	22,6
	Maliye	67	11,8
	Toplam	566	100,0

Öğrencilerin yaşlarına bakıldığında %55,3’ü 22 yaş-üstü, %44,7’si 21 yaş-altı yaşında ve yaklaşık olarak ortalama 22 (21,57±1,581) yaş civarındadır. Öğrencilerin %56,9’u erkek, %49,8’i 3. sınıf, %55,5’i ikinci öğretim ve %49,1’i işletme bölümünde öğrenim görmektedir. Genel olarak öğrencilerin yaş, cinsiyet ve öğrenim türü bilgilerinin homojen dağıldığı görülmektedir. Öğrencilerin kişilik özellikleri ifadelerine (5 Faktör Kişilik Modeli-Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi) vermiş oldukları cevapların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3’de gösterilmektedir.

Tablo 3: Öğrencilerin Kişilik Özellikleri Görüşleri (Ortalama-Standart Sapma)

İfadeler	\bar{X}	Ss	İfadeler	\bar{X}	Ss
Silik	1,87	1,351	Gayretsiz	2,04	1,399
Durgun	2,85	1,593	Dikkatsiz	2,34	1,534
Arka planda kalan	2,33	1,428	Düzensiz	2,08	1,530
Etkisiz	2,10	1,353	Hırslı değil	2,61	1,793
Uyuşuk	2,19	1,535	Sorumluluk	2,26	1,159
Donuk	2,05	1,368	Sabırlı	4,89	1,807
Dikkat çekmez	2,51	1,652	Rahat	4,60	1,833
Neşesiz	2,09	1,501	Sakin	4,89	1,769
Yalnız	2,32	1,729	İyimser	5,25	1,718
Dışa Dönüklük	2,23	1,096	Kaygısız	3,30	1,987
Acımasız	2,20	1,672	Huzurlu	4,81	1,751
Asi	2,91	1,953	Tutarlı	4,96	1,731
Hoşgörüsüz	1,72	1,308	Nevrotizm	4,65	1,196
Bencil	1,81	1,357	İlgileri dar	2,88	1,775
Kayıtsız	1,98	1,463	Alışılmış	3,02	1,729
Kindar	2,19	1,673	Meraksız	2,44	1,697
Kibirli	1,94	1,474	Dar görüşlü	1,97	1,453
İnatçı	4,04	2,107	Yeni ilişkilere kapalı	2,31	1,620
Rekabetçi	4,36	1,857	Hayal gücü zayıf	2,09	1,625
Uyumluluk	2,56	1,139	Sanata ilgisiz	2,45	1,711

İfadeler	\bar{X}	Ss	İfadeler	\bar{X}	Ss
Disiplinsiz	2,11	1,555	Tutucu	3,56	2,097
Sorumsuz	1,92	1,458	Açıklık	2,67	1,091
Hazırlıksız	2,24	1,447			

(1: Kesinlikle Uygun Değil, 2: Oldukça Uygun Değil, 3: Uygun Değil, 4: Ne Uygun Ne Uygun Değil, 5: Uygun, 6: Oldukça Uygun, 7: Kesinlikle Uygun)

Öğrencilerin kişilik özelliklerine bakıldığında; (i) iletişim kurmada zorlanmayan ve açık yapılı, (ii) özel ve kamu sektöründe hiyerarşik yapıda çalışmaya uygun, (iii) gelecek için ümit verici çalışan özelliği taşıyan, (iv) değişime yatkın ve (v) kararlı tipler oldukları görülmektedir. Öğrencilerin olumsuz özellikleri incelendiğinde ise; inatçı ($4,04 \pm 2,107$), rekabetçi ($4,36 \pm 1,857$) ve kaygısız ($3,30 \pm 1,9877$) oldukları söylenebilir.

Kişilik özellikleri ifadelerine yapılan faktör analizi sonucu 5 faktör elde edilmiştir. Elde edilen faktörler ile öğrencilerin betimsel özellikleri arasında hangi analizin uygun olduğuna (**parametrik olan ve parametrik olmayan testler**) karar verilebilmesi için normallik testi yapılmıştır. Faktörlerin normallik testi sonuçları incelendiğinde tüm faktörlerin normal dağıldığı görülmekte (Tek örneklem bağımsız t-testi ve ANOVA) ve sonuçları Tablo 4’de gösterilmektedir.

Tablo 4: Kişilik Özelliği Faktörlerinin Normallik Testi

Faktörler	n	\bar{X}	Skewness (Basıklık)	Kurtosis (Çarpıklık)
Dışa Dönüklük	566	2,23	0,707	0,520
Uyumluluk	566	2,56	0,754	0,960
Sorumluluk	566	2,20	0,974	0,807
Nevrotizm	566	4,65	-0,647	0,965
Açıklık	566	2,67	0,647	0,558

4.2. 5 Faktör Kişilik Modeli Boyutları İle Betimsel Özellikler Arasındaki Analizler

Bu bölümde öğrencilerin kişilik özellikleri ile vermiş oldukları cevapların betimsel özellikler (demografik özellikler ve eğitim bilgileri) dikkate alınarak yapılmış olan analizler (tek örneklem bağımsız t testi ve tek yönlü varyans testi) ve bu analizlerin sonuçları açıklanmaktadır. Kişilik özellikleri faktörleri (dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, nevrozizm ve açıklık) ile öğrencilerin yaş aralıkları, cinsiyetleri ve öğrenim türü arasında anlamlı bir fark olup olmadığı **tek örneklem bağımsız t testi** ile analiz edilmiştir. Tablo 5’de öğrencilerin yaş aralıkları ile kişisel özellik faktörleri arasındaki analiz ve bu analizlerin sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 5: Öğrencilerin Yaş Aralıkları ile Faktörler Arasındaki Analiz (t testi)

Faktörler	n	\bar{X}	Ss	t	df	p
Dışa Dönüklük	21 ve altı	253	2,40	3,329	564	0,001*
	22 ve üstü	313	2,09			
Uyumluluk	21 ve altı	253	2,59	0,549	564	0,583
	22 ve üstü	313	2,54			
Sorumluluk	21 ve altı	253	2,26	1,122	564	0,262
	22 ve üstü	313	2,15			
Nevrotizm	21 ve altı	253	4,65	-0,098	564	0,922
	22 ve üstü	313	4,66			
Açıklık	21 ve altı	253	2,70	0,553	564	0,581
	22 ve üstü	313	2,65			

Tablo 5'deki sonuçlar incelendiğinde sadece öğrencilerin yaş aralıkları ile **dışa dönüklük faktörü** arasında anlamlı bir fark olduğu ($p=0,001<0,050$); diğer faktörler (**uyumluluk, sorumluluk, nevrotizm ve açıklık**) ile anlamlı bir fark olmadığı ($p=0,583; 0,262; 0,922; 0,581>0,050$) tespit edilmiştir. 22 yaş ve üstü üniversite öğrencilerinin 21 yaş ve altı üniversite öğrencilere göre iletişim kurmada daha başarılı ve atılgan oldukları görülmektedir. Tablo 6'da öğrencilerin cinsiyetleri ile kişilik özellikleri arasındaki analiz ve bu analizlerin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 6: Öğrencilerin Cinsiyetleri ile Faktörler Arasındaki Analiz (t testi)

Faktörler		n	\bar{X}	Ss	t	df	p
Dışa Dönüklük	Erkek	322	2,34	1,137	2,976	564	0,003*
	Kadın	244	2,07	1,022			
Uyumluluk	Erkek	322	2,70	1,214	3,424	564	0,001*
	Kadın	244	2,38	1,005			
Sorumluluk	Erkek	322	2,28	1,207	2,045	564	0,041*
	Kadın	244	2,08	1,086			
Nevrotizm	Erkek	322	4,71	1,233	1,314	564	0,189
	Kadın	244	4,58	1,143			
Açıklık	Erkek	322	2,71	1,176	1,075	564	0,283
	Kadın	244	2,61	0,968			

Tablo 6'daki sonuçlara bakıldığında öğrencilerin cinsiyetleri ile **dışa dönüklük** ($p=0,003<0,050$), **uyumluluk** ($p=0,001<0,050$) ve **sorumluluk** ($p=0,041<0,050$) faktörleri arasında anlamlı bir fark vardır. **Nevrotizm** ($p=0,189>0,050$) ve **açıklık** ($p=0,283>0,050$) faktörleri ile arasında ise anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre; (i) iletişim kurmada daha başarılı, (ii) hiyerarşik yapıda çalışmaya daha yatkın ve (iii) gelecek için başarılı bireyler olma potansiyeli daha yüksek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin öğrenim türleri ile kişilik özellikleri arasındaki tek örneklem bağımsız t testi analizi ve sonuçları Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7: Öğrencilerin Öğrenim Türleri ile Faktörler Arasındaki Analiz (t testi)

Faktörler		n	\bar{X}	Ss	t	df	p
Dışa Dönüklük	Normal Öğretim	252	2,36	1,139	2,559	564	0,011*
	İkinci Öğretim	314	2,12	1,050			
Uyumluluk	Normal Öğretim	252	2,66	1,221	1,858	564	0,064
	İkinci Öğretim	314	2,48	1,064			
Sorumluluk	Normal Öğretim	252	2,34	1,212	2,683	564	0,008*
	İkinci Öğretim	314	2,08	1,103			
Nevrotizm	Normal Öğretim	252	4,61	1,147	-0,830	564	0,407
	İkinci Öğretim	314	4,69	1,235			
Açıklık	Normal Öğretim	252	2,74	1,115	1,382	564	0,168
	İkinci Öğretim	314	2,61	1,070			

Tablo 7'deki sonuçlar incelendiğinde öğrencilerin öğrenim türleri ile dışa dönüklük ($p=0,011<0,050$) ve sorumluluk ($p=0,008<0,050$) faktörleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Öğrenim türü ile uyumluluk ($p=0,064>0,050$), nevrotizm ($p=0,407>0,050$) ve açıklık ($p=0,168>0,050$) faktörü arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. İkinci öğrenimde eğitim gören öğrencilerin normal öğrenimde eğitim gören öğrencilere göre; (i) iletişim kurmada becerikli, açık oldukları ve (ii) toplum ve örgütler için gelecek vadeden başarılı bir yapıyı taşıdıkları tespit edilmiştir.

Kişilik özellikleri faktörleri (dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, nevrozizm ve açıklık) ile öğrencilerin sınıf ve bölümleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı **tek yönlü varyans testi (ANOVA-Tukey testi)** ile analiz edilmiştir. Tablo 8’de öğrencilerin okudukları sınıf ile kişisel özellik faktörleri arasındaki analiz (ANOVA ve Post-Hoch karşılaştırmalı Tukey testi sonuçları) ve sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 8: Öğrencilerin Sınıfları ile Faktörler Arasındaki Analiz (ANOVA)

		Kareler Toplamı	df	Ort. Karesi	F	Sig.	Anlamlı Fark
Dışa Dönüklük	Gruplar Arasında	15,842	3	5,281	4,475	0,004**	3-1 (0,444)
	Gruplar İçinde	663,211	562	1,180			4-1 (0,522)
	Toplam	679,053	565				
Uyumluluk	Gruplar Arasında	13,647	3	4,549	3,553	0,014*	3-1 (0,432)
	Gruplar İçinde	719,563	562	1,280			
	Toplam	733,210	565				
Sorumluluk	Gruplar Arasında	5,639	3	1,880	1,402	0,241	
	Gruplar İçinde	753,592	562	1,341			
	Toplam	759,231	565				
Nevrotizm	Gruplar Arasında	0,781	3	0,260	0,181	0,909	
	Gruplar İçinde	807,347	562	1,437			
	Toplam	808,127	565				
Açıklık	Gruplar Arasında	1,691	3	0,564	0,472	0,702	
	Gruplar İçinde	671,186	562	1,194			
	Toplam	672,876	565				

***p < 0,001 **p < 0,010 *p < 0,05

(1: 1. Sınıf; 2: 2. Sınıf; 3: 3. Sınıf; 4: 4. Sınıf)

Tablo 8’deki sonuçlara bakıldığında, öğrencilerin kişilik özelliği faktörlerinden dışa dönüklük ($F=4,475$; $p<0,050$) ve uyumluluk ($F=3,553$; $p<0,050$) ile sınıf değişkeni arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Sorumluluk ($F=1,402$; $p>0,050$), nevrozizm ($F=0,801$; $p>0,050$) ve açıklık ($F=0,472$; $p>0,050$) faktörleri ile sınıf değişkeni arasında ise anlamlı bir fark tespit edilememiştir. 3. ve 4. sınıfta okuyan öğrencilerin 1. sınıfta okuyan öğrencilere göre iletişime daha açık ve kabiliyetli oldukları görülmektedir. Ayrıca, 3. sınıf öğrencilerinin 1. sınıftaki öğrencilere göre özel ve kamu sektörlerdeki hiyerarşik yapıya daha uygun bir çalışan kimliğine sahip oldukları söylenebilir. Tablo 8’deki sonuçlar genel olarak incelendiğinde, öğrencilerin aldıkları eğitim arttıkça kişilik özelliklerinin bazı yönlerinde (dışa dönüklük ve uyumluluk) gelişme göstermektedir. Öğrencilerin bölümleri ile kişisel özellik faktörleri arasındaki analiz ve sonuçları Tablo 9’da gösterilmektedir.

Tablo 9: Öğrencilerin Bölümleri ile Faktörler Arasındaki Analiz (ANOVA)

		Kareler Toplamı	df	Ort. Karesi	F	Sig.
Dışa Dönüklük	Gruplar Arasında	3,848	4	0,962	0,799	0,526
	Gruplar İçinde	675,205	561	1,204		
	Toplam	679,053	565			
Uyumluluk	Gruplar Arasında	1,17	4	0,292	0,224	0,925
	Gruplar İçinde	732,041	561	1,305		
	Toplam	733,21	565			
Sorumluluk	Gruplar Arasında	3,037	4	0,759	0,563	0,689
	Gruplar İçinde	756,194	561	1,348		
	Toplam	759,231	565			
Nevrotizm	Gruplar Arasında	11,386	4	2,847	2,004	0,093
	Gruplar İçinde	796,741	561	1,42		
	Toplam	808,127	565			

		Kareler Toplamı	df	Ort. Karesi	F	Sig.
Açıklık	Gruplar Arasında	4,853	4	1,213	1,019	0,397
	Gruplar İçinde	668,024	561	1,191		
	Toplam	672,876	565			

Tablo 9'daki sonuçlara bakıldığında, öğrencilerin bölümleri ile kişilik özelliği faktörleri arasında anlamlı bir fark yoktur. Öğrencilerin bölümleri ile dışa dönüklük ($F=0,799$; $p>0,050$), uyumluluk ($F=0,224$; $p>0,050$), sorumluluk ($F=0,563$; $p>0,050$), nevrotizm ($F=2,004$; $p>0,050$) ve açıklık ($F=1,019$; $p>0,050$) faktörleri arasında herhangi bir anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir. Tablo 10'da bu bölümde öğrencilerin kişisel özellik faktörleri ile betimsel özellikleri arasında yapılmış testlerin genel bir derlemesi gösterilmektedir.

Tablo 10: Sonuçların Derlenmesi

	Yaş Aralığı	Cinsiyet	Öğrenim Türü	Sınıf	Bölüm
Dışa Dönüklük	Kabul	Kabul	Kabul	Kabul	Red
Uyumluluk	Red	Kabul	Red	Kabul	Red
Sorumluluk	Red	Kabul	Kabul	Red	Red
Nevrotizm	Red	Red	Red	Red	Red
Açıklık	Red	Red	Red	Red	Red

Tablo 10'daki sonuçlar incelendiğinde, dışa dönüklük faktörü ile yaş aralığı, cinsiyet, öğrenim türü ve sınıf değişkenleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Uyumluluk faktörü ile cinsiyet ve sınıf değişkenleri; sorumluluk faktörü ile de cinsiyet ve öğrenim türü arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Nevrotizm ve açıklık faktörleri ile değişkenler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Bu araştırma için 2 ana hipotez ve 25 alt hipotez belirlenmiştir. Hipotezleri test etmek amacıyla ilgili analizler (tek örneklem bağımsız t testi ve tek yönlü varyans testi) yapılarak 25 alt hipotezin 8'i kabul ve 17'si red edilmiştir. Kabul edilen alt hipotezler Tablo 11'de gösterilmektedir.

Tablo 11: Alt Hipotezlerin Derlenmesi

Alt Hipotezler	Sonuç
Öğrencilerin yaş aralığı ile dışa dönüklük faktörü arasında anlamlı bir fark vardır.	0,001
Öğrencilerin cinsiyeti ile dışa dönüklük faktörü arasında anlamlı bir fark vardır.	0,003
Öğrencilerin cinsiyeti ile uyumluluk faktörü arasında anlamlı bir fark vardır.	0,001
Öğrencilerin cinsiyeti ile sorumluluk faktörü arasında anlamlı bir fark vardır.	0,041
Öğrencilerin öğrenim türü ile dışa dönüklük faktörü arasında anlamlı bir fark vardır.	0,011
Öğrencilerin öğrenim türü ile sorumluluk faktörü arasında anlamlı bir fark vardır.	0,008
Öğrencilerin sınıf ile dışa dönüklük faktörü arasında anlamlı bir fark vardır.	0,004
Öğrencilerin sınıf ile uyumluluk faktörü arasında anlamlı bir fark vardır.	0,014

TARTIŞMA

Bu çalışmada öğrencilerin betimsel özellikleri ile kişilik özellikleri faktörleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Literatür taraması sonucu incelenen çalışmalarda kişilik özellikleri faktörleri ile; ergenlerdeki yapısal etkileri (Korkmaz vd., 2013), derslerdeki etik dışı davranışlar (Çınar, 2011), duygusal verimlilik ve davranış terapisi (Blau ve Fuller, 2006), psiko-sosyal süreçler (Palancı vd., 2010), öznel iyi oluşum (Cotter ve Fouad, 2011), bağımlılıkların ölçümü (Ulusoy ve Durmuş, 2011), öğretmenliğe karşı tutum (Aslan ve Yalçın, 2013), neo kişilik envanteri (Gelade, 2013), temel kişilik özellikleri (Gençöz ve Öncül, 2013), psikolojik dayanıklılık (Çetin vd., 2015), mesleki profil (Melarnon vd., 2015) konuları arasındaki ilişki, etki veya anlamlı farklılıklar incelenmiştir. Bu araştırma bu yönüyle özgün bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Kişilik özellikleri; bireylerin iç ve dış dünyasında gerçekleşmiş olan birçok olay ve durumun bir karışımı olarak meydana gelmektedir. Eğitim alanında ise, üniversite öğrencilerin kişilik özelliklerine yatkın bir bölümü seçmeleri ilerideki iş ve sosyal hayatlarında memnun kalacakları seçimler yapmalarını sağlayacaktır. Bu araştırmada, öğrencilerin kişilik özelliklerinin belirlenmesi ve kişilik özellikleri faktörleri ile betimsel özellikler arasındaki anlamlı farklılıklar belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar maddeler halinde aşağıda belirtilmektedir:

1) Araştırmaya katılan öğrencilerin; yaş ortalamaları 22, %57'si erkek, %50'si 3. sınıf, %55'i ikinci öğretimdir. Öğrencilerin %49'u ise işletme bölümünde öğrenim görmektedir.

2) Öğrencilerin kişilik özellik faktörleri ortalamasının üstünde bir değere sahiptir. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar analiz edildiğinde; öğrencilerin nevrozizm faktörüne **uygun**; dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk ve açıklık faktörlerine ise **oldukça uygun** bir kişilik özelliği sergiledikleri tespit edilmiştir.

3) Öğrencilerin kişilik özellikleri ifade değerleri incelendiğinde; kendilerinde gördükleri en uygun kişilik özellikleri hoşgörülü (1,72±1,308), fedakâr (1,81±1,357) ve atak (1,87±1,351) olma şeklindedir. Uygun olmayan tek kişilik özelliği ise kaygılı (3,30±1,987) olmalarıdır. Verilen ifadelerden sadece inatçı (4,04±2,107) ve rekabetçi (4,36±1,857) özelliklerine uygun olup olmadıklarına karar veremedikleri görülmektedir. Genel anlamda öğrencilerin; karşıdaki kişilere değer verdikleri, problemlere çözüm odaklı yaklaştıkları ve gelecek hakkındaki belirsizlikten dolayı kaygılandıkları sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin üzerinde taşıdıkları kaygının yüksek düzeyde olmadığı ve bu durumun öğrencileri uzlaşmacı bir yapıya ve işbirliği yapma isteğine yaklaştırdığı görülmüştür.

4) Öğrencilerin yaş aralıkları (21 yaş ve altı/22 yaş ve üstü) ile dışa dönüklük faktörü arasında anlamlı farklılık bulunurken; uyumluluk, sorumluluk, nevrozizm ve açıklık faktörleri arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. 22 yaş ve üstünde olan üniversite öğrencilerin 21 yaş ve altında olanlara göre; iletişimi daha rahat bir şekilde kurabildikleri, öncü rolde olmayı seçtikleri ve açık bir yapıya dönüştükleri görülmektedir.

5) Öğrencilerin cinsiyeti (erkek ve kadın) ile dışa dönüklük, uyumluluk ve sorumluluk faktörleri arasında anlamlı bir fark varken; nevrozizm ve açıklık faktörleri arasında anlamlı farklılık yoktur. Kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre; daha rahat iletişim kurmaları, iletişim hatlarının kesintiye uğramaması, hiyerarşik yapıdaki alt-üst ilişkisine uygun hareket edebilecek yetiye sahip olmaları, kurum içi motive edici etmenlerdendir ve bu tür özelliklere sahip olmak bir kurumun geleceği için önem taşımaktadır.

6) Öğrencilerin öğrenim türleri (normal öğrenim ve ikinci öğrenim) ile dışa dönüklük ve sorumluluk faktörleri arasında anlamlı bir fark tespit edilirken diğer faktörler ile arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. İkinci öğretimdeki öğrencilerin normal öğretimdeki öğrencilere göre; iletişime açık ve sorumluluk sahibi oldukları görülmektedir.

7) Öğrencilerin sınıfları (1.sınıf, 2. sınıf, 3. sınıf ve 4. sınıf) ile dışa dönüklük ve uyumluluk arasında anlamlı farklılıklar bulunurken diğer faktörler ile arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öğrencilerin eğitim seviyesi yükseldikçe hem iletişim kurma becerileri gelişmiş hem de kurumda çalışma ortamına uyum sağlama isteği artmaktadır.

Kişilik özellikleri konusunda araştırma yapmayı düşünen teorisyenlere öneri olarak; “5 Faktör Kişilik Modeli kullanılarak daha önce uygulama yapılmamış veya yapılan örneklerle karşılaştırma amaçlı tekrarlanması” veya “bu araştırmanın örneğine başka bir kişilik testinin uygulanması” sunulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aslan, S. ve Yalçın, M. (2013). Öğretmenliğe İlişkin Tutumun Beş Faktör Kişilik Tipleriyle Yordlanması. *Milli Eğitim Yayınları*, (197), 169-179.
- Aydoğan, Y., Özyürek, A. ve Akduman, G. G. (2015). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*. 1. Baskı, Ankara: Vize Yayıncılık.
- Bacanlı, H., İlhan, T. ve Aslan, S. (2009). Beş Faktör Kuramına Dayalı Bir Kişilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 261-279.
- Bapur, Ö. (2014). *İnternet Bankacılığında Müşteri Memnuniyeti*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Bayhan, P. S. ve Artan, İ. (2012). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. 1. Baskı, İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- Blau, S., Fuller, J. R. ve Vaccaro, T. P. (2006). Rational-Emotive Disputing and the Five-Factor Model: Personality Dimensions Of The Ellis Emotional Efficiency Inventory. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 24(2), 87-100.
- Cooper, C. A., Knotss, H. G., Mccord, D. M. ve Johnson, A. (2012). Taking Personality Seriously: The Five-Factor Model and Public Management. *The American Review of Public Administration*, 43(4), 397-415.
- Cotter, E. W. ve Fouad, N. A. (2011). The Relationship between Subjective Well-Being and Vocational Personality Type. *Journal of Career Assessment*, 19(1), 51-60.
- Çetin, A. ve Alacalar, A. (2016). İş Yaşamında Yalnızlığı Yordamada Kişilik Özellikleri İle Algılanan Sosyal ve Örgütsel Desteğin Rolü. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(27), 193-216.
- Çetin, F., Yeloğlu, H. O. ve Basım, H. N. (2015). Psikolojik Dayanıklılığın Açıklanmasında Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Rolü: Bir Kanonik İlişki Analizi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(75), 81-92.
- Çınar, H. (2011). Eğitimde İnternet Kullanımı ve İnternet Etiği: Büro Yönetimi ve Sekreterlik Programı Öğrencileri Üzerinde Beş Faktör Kişilik Modeli İle Bir Araştırma. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 6: 67-82.
- Efiliti, E. (2010). *Ortaöğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık, Denetim Odağı ve Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. 1. Baskı, Konya: Eğitim Akademi Yayıncılık.
- Erkuş, A. ve Tabak, A. (2009). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Çalışanların Çatışma Yönetim Tarzlarına Etkisi: Savunma Sanayiinde Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(23), 213-242.
- Eryılmaz, A. ve Öğülmüş, S. (2010). Ergenlikte Öznel İyi Oluş ve Beş Faktörlü Kişilik Modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(11), 189-203.
- Galade, G. A. (2013). Personality and Place. *The British Psychological Society*, 104: 69-82.
- Gençöz, T. ve Öncül, Ö. (2013). Examination of Personality Characteristics in a Turkish Sample: Development of Basic Personality Traits Inventory. *The Journal of General Psychology*, 139(3), 194-216.

Girgin, A. (2008). *Kişilik Farklılığında Öğrenmeyi Öğretmek ve Başarmak*. 1. Baskı, İstanbul: Kariyer Yayıncılık.

İnanç, B. Y. ve Yerlikaya, E. E. (2014). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Karaçam, G. (2012). *Müzik, Resim-İş ve Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Korkmaz, M., Somer, O. ve Güngör, D. (2013). Ergen Örnekleme Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin Cinsiyetlere Göre Ortalama ve Kovaryans Yapılarıyla Ölçme Eşdeğerliği. *Eğitim ve Bilim*, 170(38), 121-134.

Köroğlu, E. ve Bayraktar, S. (2011). *Kişilik Bozuklukları*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği Yayıncılık.

Maclarnon, M. J. W., Carswell, J. J. ve Schneider, T. J. (2015). A Case of Mistaken Identity? Latent Profiles in Vocational Interests. *Journal of Career Assessment*, 23(1), 166-185.

Major, D. A., Turner, J. E. ve Fletcher T. D. (2006). Linking Proactive Personality and the Big Five to Motivation to Learn and Development Activity. *Journal of Applied Psychology*, 91(4), 927-935.

Palancı, M., Özbay, Y., Kandemir, M. ve Çalır, O. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Başarı Amaçlılıklarının Beş Faktör Kişilik Modeli ve Mükemmeliyetçilik Kişilik Özellikleri İle Açıklanması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(1), 31-46.

Sarıcaoğlu, H. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İyi Olma Düzeylerinin Kişilik Özellikleri ve Öz-Anlayış Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Schoen, H. ve Schumann, S. (2007). Personality Traits, Partisan Attitudes, and Voting Behavior. Evidence from Germany. *Political Psychology*, 28(4), 471-498.

Schwartzman, B. C., Wood, J. J. ve Kapp, S. K. (2016). Can the Five Factor Model of Personality Account for the Variability of Autism Symptom Expression? Multivariate Approaches to Behavioral Phenotyping in Adult Autism Spectrum Disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 46(1): 253-272.

Süren, S. Örucü, E. ve İzci, Ç. (2016). Banka Çalışanlarında Tükenmişlik ve Beş Büyük Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki: Bir Alan Araştırması. *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 23(1), 247-262.

Tanrıöğen, A. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 3. Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.

Tatar, A., Saltukoğlu, G., Dal, G. ve Atay, B. (2013). Eczacıların Beş Faktör Modeli Çerçevesinden Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi ve Meslek Grubu Profillerinin Oluşturulması. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 2: 323-341.

Tezcan, M. (1993). *Kültür ve Kişilik*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Tok, E. S. S. ve Arkar, H. (2012). Psikobiyolojik Kişilik Modeli ile Beş Faktör Kişilik Kuramının Türk Örnekleme Karşılaştırılması. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 13: 262-269.

Tozkoparan, G. (2013). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Çatışma Yönetim Tarzlarına Etkisi: Yöneticiler Üzerinde Bir Araştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 189-231.

Ulusoy, Y. ve Durmuş, E. (2011). Investigation of Interpersonal Dependency Tendency in Terms of Five-Factor Personality Traits. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 12(2), 01-21.

Zel, U. (2011). *Kişilik ve Liderlik*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.